

Davacı : H. Tohumculuk Ltd.Şti.
Davalı : F. Gıda San. ve Tic. A.Ş.
Dava Konusu : Menfi Tespit

OLAY:

Davacı ile davalı arasında patates ekimi ve teslimine ilişkin bir sözleşme yapılmıştır. Bu sözleşmeye göre davacı H Tohumculuk, Adana bölgesinde 650 ton patates üretimi gerçekleştirecek ve davalıya teslim edecektir. Bu üretimi kendisi yapabileceği gibi tedarikçi olarak adlandırılan bölge çiftçilerine de yaptırabilecektir. H Tohumculuk sözleşme gereği davalı alıcı F Gıda'ya teminat mektubu vermiştir. F Gıda, ifa zamanı geçtiği halde H Tohumculuğun kusurlu olarak borcunu ifa edemediği, bu yüzden zarar gördüğü iddiası ile teminat mektubunu paraya çevirmiştir. Bunun üzerine H Tohumculuk, böyle bir borcunun olmadığı, F Gıda'nın haksız yere teminat mektubunu paraya çevirdiği iddiası ile menfi tespit davası açmıştır.

I. DAVACININ İDDİALARI

Davacı vekili özetle şu iddialarda bulunmuştur:

1. Taraflar arasında 01.01.2014 tarihli Patates Üretimi ve Satın Alma başlıklı sözleşme imzalandığını, sözleşme ile müvekkilinin davalıya 7.000 Ton patates teslim etmeyi taahhüt ettiğini, 2014 yılı üretim sezonunda yaşanan verim düşüklüğü nedeni ile 1.203 ton patatesin teslim edilemediğini, bunun üzerine tarafların bir araya gelerek, 01.01.2014 tarihli sözleşme geçerli kalmak üzere, bakiye 650 ton patates için 09.12.2014 tarihli ek protokolü imzaladıklarını,

2. Davacı müvekkilin üretim görevini gerçekleştirmek üzere Adana bölgesinde 5 alt çiftçi ile üretim sözleşmesi imzalayarak 650 ton patates borcunu ifa etmek üzere toplam 244 dekar alana patates ekimini gerçekleştirdiğini, basiretli davranan davacı müvekkilin teslim borcunu tam ifa edebilme uğruna 34 dekarlık fazladan ekim dahi yaptırdığını, ekim bilgilerini davalı şirketin teknik ekibi ile paylaşarak tarlaların sürekli kontrol edilmelerine imkân sağladığını,

3. 2015 yılının 9 - 12 Ocak tarihleri arasında Adana bölgesinde sıcakların aniden düşmesiyle birlikte don olayı meydana geldiğini ve neticede protokol gereğince teslim edilmesi gereken patateslerin büyük oranda zarar gördüğünü, çok ciddi verim düşüklüklerinin yaşandığını,

4. Bu durum davalı şirkete bildirildiği halde davalı şirketin müvekkiline bir ihtarname çekerek üç gün içinde ürünün teslimini istediğini, aksi halde 440.000,00 TL tutarındaki teminat mektubunu nakde çevireceğini ihtar ettiğini,

5. Davacı müvekkil şirketin ise cevabî ihtarname ile teslimatın tüm zirai önlemlere karşı mücbir sebeplerden ötürü gerçekleşemediğini teferruatlı bir şekilde izah ettiğini, buna rağmen davalı şirketin haksız ve hukuka aykırı davranarak teminat mektubunu paraya çevirdiğini, davalının kötü niyetli olduğunu,

6. Oysa 01.01.2014 tarihli sözleşmenin "Genel Tanımlar" başlığı altında 1.7. maddesinde deprem, sel, fırtına, dolu ve uzun süreli yağışların mücbir sebep olarak tanımlandığını; yine aynı sözleşmenin 9.1. maddesinde açıkça '*Mücbir Sebepler nedeniyle SATICI sözleşmede yer alan garanti ürün üretme taahhüdünü yerine getirmemekten sorumlu olmayacaktır. Mücbir sebep sadece SATICININ sözleşmede yer alan garanti tonajını yerine getirmekten sorumlu olmamasının nedeni olarak kabul edilecektir.*' denildiğini, somut vakıada ise protokollerde yer alan tonajların teslim edilememesinin tamamen tabii olaylardan kaynaklandığını,

7. Adana bölgesindeki verim düşüklüğü nedeniyle tedarikte problemler yaşayan davalı şirketin, eski bir çalışanı ile patates tedariki konusunda anlaşarak ilk etapda 500 tonluk bir tedarik sözleşmesi imzaladığını, bu kişinin davalı F. firmasına patates sağlamak amacıyla, Nevşehir – Kavak beldesinde ikamet eden Y. Ak isimli şahsa sözleşmeli üretim yaptırdığını, davacı müvekkil adına üretim yapan A. Özaltın isimli üreticinin de davacı müvekkilin bilgisi ve haberi olmaksızın 44 dekarlık tarlasını hasat ederek sözleşmeli ürününü davalı şirkete teslim edilmek üzere sattığını, bu kişi hakkında yasal yollara müracaat edildiğini,

8. Yine aynı şekilde davalı şirket adına hareket eden şahıslar tarafından verilen yüksek fiyat teklifi nedeni ile davacı müvekkilin sözleşmeli çiftçilerinden C. Soylu ve E. Çağlar'ın da müvekkilin bilgisi ve haberi olmadan patatesini gizlice hasat ederek davalı şirkete sattığını, sonuçta davalı şirketin devreye girmesiyle birlikte 78 dekar sözleşmeli patatesten davacı müvekkilin bilgisi ve haberi olmadan ekim yaptırdığı çiftçileri tarafından sökülerek davalı şirkete teslim edilmek üzere satıldığını, bu kişiler hakkında hukuki yollara müracaat edildiğini,

9. Davalı şirketin bu davranışının etik olmadığını, verim düşüklüğünden kaynaklanan zararın yanı sıra üretim yapan çiftçilerle doğrudan görüşerek alım yapmak suretiyle müvekkilini çok büyük bir zarara uğrattığını, kötü niyetli bir şekilde borcu imkânsız hale getirdiğini, iddia etmiştir.

II. DAVALININ İDDİALARI

Davalı vekili özetle;

1. Müvekkil şirketin davacı şirket ile imzalanan sözleşme gereğince davacının üreteceği veya ürettireceği 7.000 ton patatesi almayı kabul ettiğini, sözleşme ile davacıya aynı avans (tohum, gübre, ilaç) ve yardım yapmayı taahhüt eden müvekkilin bu taahhüdünü ifa ettiğini,

2. Davacının 1.853 ton patatesi eksik teslim etmesi üzerine bu eksik kısımdan sadece 1.203 tonluk kısmının ifası için davacı ya yeni bir süre tanımak amacıyla ek protokol imzalandığını,

3. Bu protokol ile davacının, 1.203 ton patatesin 650 tonunun, Adana bölgesinde ekim yapmak suretiyle, en geç 20.05.2015 tarihine kadar teslim etmeyi kabul ve taahhüt ettiğini, bu taahhüdün yerine getirilmesini teminen davacıdan, 30.06.2015 tarihine dek geçerli 440.000,00 TL tutarında yeni bir teminat mektubu alındığını,

4. Protokolün 4. maddesinde 650 ton patatesin 20.05.2015 tarihine dek teslim edilmemesi halinde 440.000,00 TL lik teminat mektubunun hiçbir ihtara ve onaya gerek kalmaksızın paraya çevrileceğinin açıkça belirtildiğini,

5. Davacı tarafın 650 tonluk teslim taahhüdüne rağmen sadece 192 ton patatesi müvekkile teslim edebildiğini, bunun üzerine davacıya ihtarname gönderilerek eksik ifa edilen kısmın 3 gün içinde teslim edilmemesi halinde sözleşme ve protokolden doğan hakların kullanılacağına bildirildiğini,

6. Müvekkil şirketin satın aldığı patatesleri işleyerek cips/çerez haline getirdiğini ve satışa sunduğunu, tedarikçileri ile yaptığı sözleşmelere ve bu sözleşmelerde ön görülen patates miktarlarına göre fabrikalarında üretim planlaması yaptığını, davacının eksik ifasının bu palanların aksamasına neden olduğunu,

7. Davacının eksik ifası nedeniyle müvekkil şirketin kendi imkânlarıyla patates temin ederek spot piyasadan 458 ton patatesi yüksek fiyatlarla temin etmek zorunda kaldığını, bu yüzden zarar ettiğini,

8. Davacının eksik ifası nedeniyle müvekkil şirketin başka kaynaklardan satın almak zorunda kaldığı 458 ton patatesin ek maliyet tutarı olan 357.676 TL için davacı yana 01.06.2015 tarihli ve 361.252,76 TL tutarlı faturanın kesildiğini, müvekkil şirketin normalde sözleşme ifa edilseydi 1 ton patatesi (depolama vs. maliyetlerle) 675 TL ye mal edecekken ikame ürün bedeli olarak ton başına 1.400 TL ile 1.600 TL arasında fiyat ödemek zorunda kaldığını,

9. Davacı yanın sözleşmeyi ihlali nedeniyle protokolün 4. maddesi uyarınca vermiş olduğu banka teminat mektubunun paraya çevrildiğini, 440.000 TL tutarındaki teminat mektubundan 361.252,76 TL'nin tahsil edildikten sonra 212.253,10 TL'nin davacı yanın hesabına iade edildiğini,

10. İddia edildiği gibi davacının alt tedarikçileri olan çiftçilerden patates satın alınmadığını, müvekkilinin bu patatesleri davacı ile ilgisi olmayan başka firmalardan temin ettiğini,

11. Davacı yanın mücbir sebep iddiasının gerçeği yansıtmadığını, verim kaybının tamamen yanlış tohum seçimi, zamanında yapılmayan ilaçlamalar ve zamanında yapılmayan hasat gibi yetiştirici kusurlarından kaynaklandığını, davacı yanın bizzat dosyaya ibraz ettiği tespit raporlarının hiçbirinde, doğal afet sayılabilecek fazla yağıştan ve etkilerinden bahsedilmediğini,

12. Davacı tarafın alt tedarikçi niteliğindeki çiftçilerine sahip çıkamadığını ve bu çiftçilerin başka yerlere ürün satışını engelleyemediğini, sözleşmenin 2.6. maddesi uyarınca davacının, alt tedarikçilerinin eylemlerinde de üçüncü kişinin taahhüdü kapsamında sorumlu olduğunu, alt tedarikçinin eylem ve davranışı nedeniyle sözleşme yerine getirilmez ise davacının bu eylemlerden sorumlu olacağını net bir şekilde sözleşmede ifade edildiğini,

13. Davacı yanın müvekkil şirket dışında, piyasada rakibi olan A Gıda A.Ş. ye patates üreterek sattığı bilgisinin alındığını, davacının, piyasadaki yüksek fiyatlar üzerinden bu yolla sözleşmeyi ihlal etmeyi göze alarak haksız kazanç elde ettiğini,

iddia etmiştir.

TESPİTLER:

1. Davacı tarafından dosyaya ibraz edilen Yumurtalık Asliye Hukuk Mahkemesi dosyasında verilen raporda "*Patates bitkisinde fiziksel olarak herhangi bir hastalık belirtisine rastlanmadığı: tohumların bazılarının çıkmamış olması ya da geç çıkması nedeni olarak da tohumdan kaynaklanan bir sorun olduğu gözlemlenmiştir*" şeklinde tespit yapılmıştır.

2. Davacı tarafın 1.203 ton patates teslimatını eksik yapması sebebiyle bu eksik kalan teslimatın 650 tonu için tarafların bir araya gelerek ilk sözleşme geçerli kalmak kaydıyla bir ek protokol imzaladıkları hususunda ihtilaf bulunmamaktadır.

3. Davacı, 650 ton patatesin üretimi için Adana- Yumurtalık ilçesinde 5 çiftçi ile sözleşme imzalayarak 244 dekar alanda patates dikimi yaptırmıştır. Teslimatın 20.05.2015 tarihine kadar yapılması gerekmektedir.

4. Patates, Adana ikliminin uygun olması sebebiyle kışlık olarak ekilmiştir.

5. Ekim yapıldıktan sonra 9-12 Ocak tarihleri arasında ani sıcaklık düşmelerinin yaşandığı meteorolojiden alınan bilgiler ile sabittir. Ancak eksi 2-3 dereceler arasında seyreden bu sıcaklık düşüşleri patatesin tamamen donarak filizlenmesine engel olacak nitelikte değildir. Bu sebepten ötürü en fazla yüzde yirmilik bir verim kaybı yaşanabilir.

6. Davalının, davacının ekim yaptırdığı üreticilerden doğrudan temin yoluna gittiğine ilişkin bir delile rastlanmamıştır. Davacının, üçüncü kişilerden yüksek fiyatlardan alım yaptığı

ancak bu üçüncü kişilerin davacının üretim yaptırdığı kişiler olmadığı davalının ticari defterlerinden anlaşılmaktadır.

7. Beklenen verimin elde edilemeyeceği don olayından kısa bir süre sonra anlaşılabilir bir durumdur. En kötü ihtimalle hasattan bir iki ay önce rahatlıkla anlaşılabilir.

8. Sözleşmenin 9.1. maddesinde açıkça '*Mücbir Sebepler nedeniyle SATICI sözleşmede yer alan garanti ürün üretme taahhüdünü yerine getirmemekten sorumlu olmayacaktır. Mücbir sebep sadece SATICININ sözleşmede yer alan garanti tonajını yerine getirmekten sorumlu olmamasının nedeni olarak kabul edilecektir.*' denilmektedir.

9. Sözleşmeye göre davacı tedarikçi, alt tedarikçilerinin eylemlerinden (borcu ifa etmemelerinden) sorumludur.

10. Sözleşmenin 2.3. maddesine göre davacı üretici en az bir ziraat mühendisi çalıştırmakla yükümlüdür.

Sorular:

1. Bu olayda edimin niteliğine göre nasıl bir borç türü vardır? Borcun çeşidi ifa yükümlülüğünü etkiler mi?
2. Olayda üçüncü kişinin fiilini taahhüt sözkonusu mudur?
3. İmkânsızlıktan söz edilebilir mi?
4. Mücbir sebep nedir, bu olayda mücbir sebep var mıdır?
5. İddia edildiği gibi davalı şayet davacının alt tedarikçilerinden (üretim yapan çiftçilerden) doğrudan alım yapsaydı ve davacı bu yüzden borcunu ifa edemeseydi nasıl bir hukuki durum ortaya çıkardı?